Budget för Region Gotland 2027

Liberalerna och Kristdemokraterna

Ansvar • Fokus • Närhet

1. Inledning

Ansvar, fokus och närhet. Gotland behöver kunna stå starkt på egna ben.

I väntan på att staten tar samma ansvar för sina öar som är självklart i många andra länder i Europa, behöver vi själva ta ansvar för vår välfärd, för att vända befolkningstrenden och för en ekonomi som håller över tid. Vi accepterar inte att räkningen skickas till nästa generation gotlänningar.

Vi är inte ett offer för omständigheterna. Vi har makten att forma vår framtid. Men det kräver ett politiskt ledarskap som klarar av att fokusera och prioritera, och som inte pekar på andra när utmaningarna blir för stora.

Liberalerna och Kristdemokraterna presenterar ett gemensamt budgetalternativ för 2027. Vi är i opposition till det nya styret bestående av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Vårt förslag prioriterar en ekonomi i balans, en stark kärnverksamhet och investeringar som Gotland behöver.

Det här budgetalternativet är en utvecklingsbudget, men inom en ekonomisk ram som faktiskt går ihop. Förutom att värna välfärden vill vi satsa på åtgärder som skapar jobb och inflyttning.

Att Sverige inte har en ö-politik för sina öar märks i Region Gotlands ekonomi, där vi har det extra tufft att finansiera sjukvården där det saknas hundratals miljoner bara för att vi är en ö. Här behöver vi trappa upp påverkansarbetet gentemot staten. Men vi kan inte ta ut något i förskott. Tills dess att Sverige inför en ö-politik där öar liksom i många andra länder i Europa kompenseras för sina merkostnader behöver vi ta ansvar för att stå för våra egna kostnader, och inte skjuta problemen på framtiden.

Tre principer styr varje beslut i denna budget:

Vi tar ansvar för Region Gotlands långsiktiga ekonomi. Vi accepterar inte att räkningen skickas till nästa generation gotlänningar i form av räntekostnader och försämrad välfärd när skuldsättningen blir ohållbar.

Vi säger ja till vissa saker, och nej till annat, och sätter fokus på det viktigaste för att faktiskt nå resultat. Vi flyttar resurser. Demografin förändras med fler äldre, färre barn och lägre andel i arbetsför ålder. Resurser måste följa behoven. Region Gotlands huvuduppdrag är att leverera välfärd; skola, vård, omsorg och den infrastruktur som krävs för att Gotland ska fungera. Det är där våra resurser ska hamna, inte i sidospår och projekt utan tydlig nytta. Och vi satsar på sådant som ger tydlig effekt på intäktssidan: minskad utflyttning, större inflyttning, fler och växande företag.

Hela Gotland ska leva. När andra sparar är centralisering den bekvämaste lösningen, men inte den rätta. Smartare arbetssätt, samverkan och digitala lösningar gör att vi kan hålla service nära människor även när ekonomin är ansträngd.

Ekonomisk inriktning 2027

L–KD:s budgeterade resultat för 2027 är +102,6 mnkr, motsvarande cirka 1,38 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Vi budgeterar inte extra reavinster, exploateringsintäkter eller finansiella intäkter utan tillräckligt underlag.

2. Ordning och reda i ekonomin

Vi väljer en tydlig inriktning där vi effektiviserar systemet, inte kapar i kärnverksamheten. Det innebär att vi till exempel inte lägger ned landsbygdsskolor för att spara några miljoner. I stället riktar vi blicken mot det som faktiskt går att förändra utan att medborgarna märker försämrad service.

Vi anser att tillit till medarbetarna och ekonomisk disciplin i systemet inte är motsatser. En organisation som slösar resurser på projekt utan tydliga mål, på uppdrag som inte leder till önskade resultat, på hyrpersonal som betalas flera gånger ordinarie kostnad, där övertid och sjukfrånvaro ökar, och där pengar läggs på lokaler som inte används, kan inte ge sina anställda det handlingsutrymme de förtjänar. Ekonomisk ordning är en förutsättning för tillitsbaserad styrning och en god arbetsmiljö.

Vårt budgetförslag innebär inte att kostnader måste minskas, däremot måste kostnadsutvecklingend ämpas så att den inte överstiger intäktsökningarna.

Vi avsätter 115 mnkr för generell personalkostnadskompensation och 15 mnkr för arbetet med löneskillnader mellan kvinno- och mansdominerade yrken. Resursfördelningsmodellerna ger sammanlagt cirka 99,5 mnkr, och externa avtal och interna prisförändringar cirka 84,1 mnkr enligt vår driftkalkyl.

Effektivisering – inte detaljstyrning

Vi anger politisk inriktning och ekonomiska mål. Regiondirektören och förvaltningarna ska utforma konkreta genomförandeplaner, bedöma risker och redovisa verifierbara effekter. Effektiviseringsmålet om 131 mnkr är ambitiöst därför har vi även tagit fram "Riktlinjer för effektivisering" som bifogas vår budget.

• Naturliga pensionsavgångar och systematisk vakansprövning: pröva behov och arbetsfördelning före återbesättning, med undantag för kritisk bemanning.

• Minskad sjukfrånvaro, övertid och hyrpersonal: arbeta med friskfaktorer, hållbara scheman och bättre kontinuitet.

• Översyn av projekt och uppdrag: identifiera uppdrag som saknar tydlig nytta eller kan avslutas, samordnas eller förenklas.

• Administrativa samordningsvinster: se över stödfunktioner, lokaler, inköp, avtal, system och licenser.

• Medarbetarnas förbättringsförslag: utveckla en kvalitetskultur där praktiska idéer leder till enklare arbetssätt.

Budgetmålet fördelas på 110 mnkr inom processer, vakansprövning och uppdragsöversyn, 20 mnkr i samordningsvinster inom den nyligen sammanslagna förvaltningen samt 1 mnkr som vi får tillbaka från systemeffektiviseringar.

3. Inflyttning och utveckling

Gotland behöver fler invånare, fler jobb och fler företag. På så sätt kan vi med egen kraft vända den negativa ekonomiska utveckling vi sett de senaste åren. Det är också nyckeln till att klara av den demografiska utmaningen som i grunden handlar om det positiva att vi lever längre.

Region Gotland kan inte själv skapa tillväxt, men regionen har stort inflytande över de förutsättningar som avgör om människor och företag väljer Gotland. Mark, plan, bostäder, näringslivsservice, kompetensförsörjning, infrastruktur och attityd. Det är dessa hävstänger vi behöver använda bättre.

Tillgång till byggbar mark för både bostäder och företag.

Bristen på byggbar mark och utdragna planprocesser är en av de mest hämmande faktorerna för Gotlands utveckling. Företag som vill etablera sig får vänta i åratal. Bostadsbyggandet stannar av på delar av ön där efterfrågan finns. Vi vill se en kraftsamling kring planarbetet med tydliga prioriteringar: planlägg där det finns efterfrågan, korta handläggningstiderna, och säkerställ att VA-utbyggnaden går i takt med planerad bebyggelse.

Ett bostadsbestånd som möter olika behov från unga familjer till tillgänglighetsanpassat boende för äldre.

Bostäder behövs över hela Gotland och i alla skeden av livet. Det handlar om hyresrätter för unga som ska flytta hemifrån, boende för barnfamiljer som vill flytta hit, och om tillgänglighetsanpassade bostäder för äldre som vill bo kvar i sin hembygd. Gotlandshem som regionens bostadsbolag har ett särskilt ansvar för att bidra till bredden i utbudet. Mindre orter och socknar är lika viktiga som Visby.

Ett företagsklimat som gör att företag kan etablera sig och växa.

Vi vill se en kulturförändring där synsättet ska vara "hur kan jag underlätta för företagare". Svenskt Näringslivs ranking av lokalt företagsklimat ska vara ett verktyg för uppföljning, och att Gotland ska befinna sig i toppen är en självklarhet.

Stöd till de som vill flytta hit och etablera sig, oavsett om det handlar om att hitta jobb och bostad eller om man vill flytta hit sitt företag.

Den som funderar på att flytta till Gotland, etablera ett företag här eller bygga ut en befintlig verksamhet ska mötas av EN ingång och hjälp direkt, inte en labyrint.

Arbete åt alla

Vi behöver samtidigt se till att alla som redan bor på Gotland får chansen att jobba. Det arbete som bedrivits i projektform för att stödja de som står långt från arbetsmarknaden behöver gå över i ordinarie verksamhet. Här finns en stor outnyttjad potential, både för de individer det gäller och för regionens och företagens kompetensförsörjning.

Det kanske största hindret för Gotlands utveckling de kommande åren är inte pengar utan människor. Vården, omsorgen, skolan, byggsektorn, besöksnäringen, industrin och de gröna näringarna skriker alla efter personal med rätt kompetens. Region Gotland har ett etablerat samarbete med Campus Gotland och näringslivet i kompetensförsörjningsfrågor, men det behöver stärkas och utvecklas ytterligare.

Vägpriser för både passagerartrafik och transporter är helt nödvändigt för Gotlands utveckling. Det är i grunden en rättvisefråga att hela Sverige ska ha likartade förutsättningar. Arbetet behöver fortsätta för att säkerställa långsiktighet gällande färje- och flygpriser.

Prioriterade resurser

Vi avsätter 2 mnkr för en hållbar och inkluderande arbetsmarknad. Vi vill även fortsätta utveckla arbetet med företagsservice, landsbygdsutveckling (SAMLA), inflyttning och planprocesser, med prioriteringar och finansiering inom beslutade ramar.

4. Vatten och klimat

Vattenfrågan är central för Gotlands utveckling. Vatten behövs både för boende, näringsliv och livsmedelsproduktion, men under lång tid har utveckling och byggande hindrats på flera platser på grund av att VA-försörjning inte har varit tillräckligt utbyggd. De återkommande problemen med både vattenbrist och kokrekommendationer har skapat en tillitskris där varken boende eller företag vågar lita på att man över tid har drickbart vatten i ledningarna.

Under lång tid har investeringarna i VA varit otillräckliga. Nu behöver underhållsskulden tas igen. Utbyggnad och renovering behöver trappas upp betydligt, och säkras med många olika lösningar parallellt till exempel dammar längs vattendrag, traditionella lösningar som brunnar och ytvattentäkter samt avsaltningsverk. Ytterligare ett avsaltningsverk är nödvändigt för att säkra Visbys vattenförsörjning, men i första hand ska det vatten som varje år faller över ön tas tillvara bättre. Dessutom behöver vi säkerställa täta ledningsnät.

Planeringen för att bilda ett vattencentrum för att kraftsamla runt frågor som handlar om VA-försörjning ska inledas. Härifrån kan innovationsprojekt drivas, liksom det kan vara en bas för stöd i VA-frågor både till Regionens egen verksamhet, privatpersoner och företag.

Vatten- och avloppsinvesteringarna prioriteras i investeringsbudgeten.

5. Säkra välfärden

Skolan

Kvalitet i barns och ungas grundläggande skolutbildning har mycket hög prioritet. Utan en bra start, som ger förutsättningar att klara skolan, riskerar unga att exkluderas från både vidare utbildning och arbete. Vi accepterar inte att två av tio barn på Gotland går ut grundskolan utan godkända betyg.

Vi vill se att långsiktiga planer för skolor tas fram i dialog med medborgare. En skola som ständigt hotas av nedläggning kan aldrig bli en riktigt bra skola. Personal söker sig vidare, föräldrar placerar barn i andra skolor, och planering omöjliggörs. Att upprätta långsiktiga hållbara planer för skolorna skapar trygghet för de som bor och verkar i olika delar av Visby, i våra tätorter, på landsbygderna och på Gotland som helhet. Att visa på hur varje skola ska utvecklas ger både tydlighet och långsiktig hållbarhet för familjer och för skolans personal.

Vi prioriterar barn- och elevhälsa. I driftkalkylen ingår bland annat 1,8 mnkr till barn- och elevhälsan i BUN och GVN.

Vård och omsorg

Prognoser visar att antal innevånare över 80 år förväntas öka med 2 040 st eller 36 procent på tio år. Det innebär att behovet av vård och omsorg kommer att öka. Samtidigt förväntas andelen personer i arbetsför ålder minska. Vi behöver hitta vägar för att lösa denna utmaning.

Det bästa för både människor och ekonomi är att göra insatser så att fler mår bra och är friska långt upp i åldrarna. Det finns kommuner som har gjort omfattande satsningar på förebyggande arbete, vilket också märks i lägre andel som behöver särskilt boende eller stora insatser genom hemtjänst. Det är den vägen även Region Gotland behöver gå.

Resursfördelningsmodellerna ger hälso- och sjukvården cirka 59,8 mnkr och socialnämnden cirka 40,6 mnkr. I investeringsförslaget ingår bland annat HSN:s investeringspott på 37,65 mnkr och 20 mnkr till om- och tillbyggnad av primärvården på Korpenområdet 2027.

Vi avsätter 15 mnkr för en plan för minskade löneskillnader mellan kvinno- och mansdominerade yrken.

6. Kultur, fritid och civilsamhälle

Gotland behöver större tillgång till lokaler för teater, musik och andra verksamheter som behöver en scen. Därför vill vi se hur befintliga lokaler kan användas i högre grad eller utvecklas för ett rikare kulturliv. Tex kan Wisby Strand nyttjas i högre utsträckning. Vi vill utveckla det vi har och skapa flexibilitet. Vi ser även att Kulturrum och bygdegårdar kan utnyttjas mer för både föreningar och regionens verksamhet inom kultur.

Inom civilsamhällets verksamheter pågår det som ofta är viktigast i människors vardag: kören, idrottsklubben, hembygdsföreningen, studieförbundet, pensionärsföreningen. De frivilliga insatserna bygger sammanhang som ingen regional verksamhet kan ersätta. På Gotland med våra många socknar där civilsamhället ofta är limmet som håller bygden samman är detta särskilt tydligt.

Både Solberga skolan samt föreningslivet har ett stort behov av en ny idrottshall i centrala Visby. Därför väljer vi att i investera i att göra om gamla Solberga badet till en idrottshall. Detta är även rekommenderat från investeringsrådet.

När Region Gotland står inför svåra ekonomiska prioriteringar är det lätt att se föreningsstöd och bidrag till civilsamhället som något som har låg prio. Vi menar att det är tvärtom. Varje krona som går till en aktiv förening är en investering med stor hävstång genom frivilligtimmar, gemenskap, folkhälsa, trygghet och förebyggande arbete som regionen aldrig själv hade kunnat producera till samma kostnad.

Vi vill se över hur regionen kan göra det enklare för föreningar att samverka med kommunal verksamhet exempelvis inom förebyggande arbete eller att nå ut till grupper som är särskilt utsatta. IOP är en samarbetsform som bör nyttjas oftare, och i många fall kan överflyttning av budgetmedel till föreningar från regional verksamhet ge en bättre utväxling av nytta för gotlänningar.

Vi prioriterar idrott och mötesplatser på hela Gotland. Investeringsförslaget innehåller 7 mnkr för konstgräsplanen i Slite.

7. Uppdrag

Uppdrag 1: Regionövergripande grupp för att genomföra effektiviseringar om 131 mnkr

Regiondirektören får i uppdrag att inrätta en regionövergripande grupp med mandat att leda arbetet med att genomföra de effektiviseringar om sammanlagt 131 mnkr som denna budget förutsätter. Gruppen ska arbeta fokuserat, tvärorganisatoriskt och med direkt rapportering till regionstyrelsen. Av beloppet avser 110 mnkr effektivare processer, vakansprövning, översyn av projekt och uppdrag samt verksamhetsutveckling, 20 mnkr samordningsvinster och 1 mnkr systemeffektiviseringar.

Arbetet ska omfatta de fem områden som identifierats i budgeten:

• Minskning av hyrpersonal och konsultberoende.

• Inventering, prövning och avveckling av projekt och uppdrag som inte tillför tydlig nytta för gotlänningar.

• Systematiskt arbete för minskad sjukfrånvaro och dämpad övertid, med utgångspunkt i friskfaktorsarbetet.

• Strukturerad vakansprövning vid naturlig personalomsättning, inklusive pensionsavgångar.

• Utveckling av en organisationsövergripande kvalitetskultur där medarbetares drivkraft att utveckla och förbättra tas tillvara, kanaliseras och leder till faktisk förändring i verksamheten.

Förvaltningarna ansvarar för att identifiera och genomföra konkreta åtgärder. Gruppen ska regelbundet återrapportera till regionstyrelsen om frigjorda medel, tidplaner, verifierade ekonomiska effekter, identifierade hinder, konsekvenser för verksamhet och arbetsmiljö samt behov av politiska beslut. Återrapporteringen ska vara transparent och redovisas öppet så att både medarbetare och medborgare kan följa arbetet. Första avstämning ska ske under första kvartalet 2027 och därefter kvartalsvis. Om förväntade effekter inte kan uppnås ska gruppen återkomma med alternativa åtgärder för politiskt ställningstagande.

Uppdrag 2: Prioriteringar inom befintliga ramar

Region Gotland förvaltar varje år drygt sju miljarder kronor i skatteintäkter och statsbidrag. Det är en stor summa, och inom den finns utrymme för förändring som inte kräver nya tillskott. Varje nämnd och förvaltning får i uppdrag att vid behov av nya satsningar i första hand identifiera utrymme inom befintlig ram genom omprioritering, snarare än att äska tillkommande medel.

Detta ska inte ses som ett sparbeting utan en arbetsprincip för sund ekonomisk hushållning med skattemedel: nya behov ska prövas mot pågående verksamhet, och det som tillför mest värde för gotlänningar ska prioriteras. En organisation som ständigt bygger på utan att samtidigt välja bort saker blir vare sig effektiv eller mottaglig för förnyelse.

Uppdrag 3: Förstärkt påverkansarbete gentemot staten kring ö-politik

Regiondirektören får i uppdrag att intensifiera påverkansarbetet gentemot staten kring frågan om en svensk ö-politik. Arbetet ska bedrivas både enskilt och i samverkan med andra svenska öar, med andra europeiska systerregioner där fungerande modeller för ökompensation finns och organisationerna CPMR och OECD.

Uppdrag 4: Långsiktiga skolplaner i medborgardialog

Regiondirektören får i uppdrag att under 2027 ta fram långsiktiga utvecklingsplaner för regionens grundskolor i dialog med elever, vårdnadshavare och personal. Planerna ska ge tydlighet om varje skolas roll och utveckling över tid.

Uppdrag 5: Vattencentrum

Regiondirektören får i uppdrag att inleda planeringen för bildandet av ett vattencentrum som ska samordna VA-frågor, driva innovationsprojekt och utgöra ett stöd för regionens egen verksamhet, privatpersoner och företag.

8. Driftbudget 2027 – sammanfattning

Post	L–KD, mnkr
Personalkostnadskompensation totalt (115 + 15)	130,0
Resursfördelningsmodeller	99,5
Externa avtal och interna priser	84,1
Tidigare beslutade ramförändringar	−6,1
Särskilda ramtillskott	4,8
Effektiviseringar	−131,0
Summa förändring budget 2027	181,3
Budgeterat resultat 2027	+102,6

L–KD:s budget för 2027 ger ett budgeterat resultat på 102,6 mnkr, motsvarande cirka 1,38 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Resultatet ligger 45,4 mnkr under det finansiella resultatmålet om 2 procent (148 mnkr).

Budgetförslaget bygger inte på styrets extra antaganden om 20 mnkr i reavinster och exploateringsintäkter eller 30 mnkr i finansiella intäkter.

9. Investeringsbudget 2027 – sammanfattning

Post	L–KD, mnkr
Totala investeringar 2027	830,65
Skattefinansierad verksamhet	351,90
Avgiftsfinansierad verksamhet	478,75
HSN:s investeringspott	37,65
Korpen, ombyggnad primärvård	20,00
Lokalinvesteringar, kök	5,00
Konstgräsplan Slite	7,00

10. Driftbudget 2027 – ekonomisk bilaga

Belopp i miljoner kronor (mnkr).

Budgetpost	S–C–V	L–KD
Personalkostnadskompensation	**–**	**–**
Generell personalkostnadskompensation	125,0	115,0
Plan för löneskillnader mellan kvinnodominerade och mansdominerade yrken	15,0	15,0
Summa personalkostnadskompensation	**140,0**	**130,0**
Resursfördelningsmodeller	**–**	**–**
Resursfördelningsmodell Utbildningsnämnd	-1,0	-1,0
Resursfördelningsmodell SON	40,6	40,6
Resursfördelningsmodell HSN	59,8	59,8
Summa resursfördelningsmodell	**99,5**	**99,5**
Externa avtal och interna prishöjningar	**–**	**–**
Externa avtal	48,6	48,6
Interna priser regionstyrelseförvaltningen	5,0	5,0
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)	2,9	2,9
Förändring internhyra (3,6 %)	22,0	22,0
Driftskostnader exploatering	5,6	5,6
Summa externa avtal och interna priser	**84,1**	**84,1**
Tidigare belutade ramförändringar	**–**	**–**
RS/Politik	-1,8	-1,8
RS/RSF: Badhus i Visby drift	5,4	5,4
RS/RSF: Hansedagarna 2025	-0,3	-0,3
RS/RSF:Verksamhetsstöd för genomförande av Island Games 2031	0,2	0,2
RS/RSF: Finansiering arbetsmodell för landsbygdsutveckling	-0,9	-0,9
RS/RSF: Implementering av digital inflyttarservice och gotland.com i ordinarie verksamhet	-1,0	-1,0
RS/RSF: Anläggningsstöd Visby gymnasterna	0,0	0,0
MBN: Utredningar i samband med exploateringar	-7,7	-7,7
Summa tidigare beslutade ramförändringar	**-6,1**	**-6,1**
Ramtillskott	**–**	**–**
System, optimering och hantering av licenser (SAM)	–	1,0
Barn- och elevhälsan BUN och GVN	–	1,8
En hållbar och inkluderande arbetsmarknad för alla	–	2,0
Summa ramtillskott	**–**	4,8
Effektivisering	**–**	**–**
Reavinster och exploatering	-20,0	0,0
Finansiella intäkter	-30,0	0,0
Effektiviserade processer, vakansprövning, översyn projekt och uppdrag	–	-110,0
TSF sammanslagning Samordningsvinster	–	-20,0
Effektivisering system	–	-1,0
Summa	**-50,0**	**-131,0**
Summa förändring budget 2027	**267,5**	**181,3**
Resultat före beredning	-6,0	-6,0
Avsatt för utökning i resultatplanen (personalkostnadskompensation, prisökningsreserv, resursfördelning)	289,9	289,9
Budgeterat resultat 2027	**16,4**	**102,6**

Resultatmål 2 % 2027 = 148 mnkr	**–**	**–**
Avvikelse från resultatmål	**-131,6**	**-45,4**

L–KD:s budgeterade resultat är 102,6 mnkr (cirka 1,38 procent). Avvikelsen från tvåprocentsmålet på 148 mnkr är −45,4 mnkr. Styrets resultat är 16,4 mnkr (cirka 0,2 procent)

L–KD budgeterar inte de ytterligare intäktsantagandena om 20 mnkr i reavinster och exploatering eller 30 mnkr i finansiella intäkter. Effektiviseringsmålet är 131 mnkr, enligt uppdrag 1.